

بررسی تشکیلات مدیریت و حسابداری در شهرداری‌ها

زهرا رجیبی^۱

زهرا فیضی توتکله^۲

محمود بهرامخواه^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۰/۰۸/۲۶

چکیده

حسابداری شهرداری‌ها در مقام مقایسه با حسابداری بازرگانی جزئی از حسابداری دولتی می‌باشد و کلیه خصوصیات قائل شده در کتب و منابع مختلف حسابداری دولتی در مورد حسابداری شهرداری‌ها نیز صادق است ولی حسابداری شهرداری‌ها در مقایسه با حسابداری دولتی دارای ویژگی خاص می‌باشد. دستگاه‌های اجرائی دولتی که اعتبار بودجه برنامه‌ای آنان از محل اعتبار کل کشور تأمین و پرداخت می‌گردد ایجادکننده تعهدات و پرداخت کننده هزینه‌های انجام شده خواهند بود و هزینه‌های انجام شده را در دفاتر خود ثبت می‌نمایند و درآمد دولت در دستگاه دیگری متمرکز می‌گردد. در صورتی که در شهرداری‌ها حسابداری درآمد و هزینه در یک واحد مالی مجتمع و در دفاتر منعکس خواهد شد و می‌توان حساب‌های درآمد شهرداری را توأم یا غیرمتمرکز و به طور جداگانه عمل نمود. گزارشگری مالی تعهدی به تهیه صورت‌های مالی و گزارش‌های سالانه بر مبنای اطلاعات تعهدی اشاره دارد. صورت‌های مالی بر مبنای تعهدی، اطلاعات حسابداری جامع‌تری نسبت به اطلاعات حاصل از سیستم سنتی حسابداری نقدی ارائه می‌دهد. صورت‌های مالی بر مبنای تعهدی برای یک بخش، شامل صورت عملیات، صورت برنامه، صورت دارایی‌ها و بدهی‌ها، صورت جریان‌های نقدی، صورت مبادلات حساب‌های مستقل و یادداشت‌های همراه و مدارک مربوط به مدیر و حسابرس مستقل است.

واژگان کلیدی

شهرداری، بودجه و اعتبارات، درآمد، حسابداری، خزانه، تدارکات، اموال، حسابرسی داخلی

۱. کارشناس ارشد علوم اقتصاد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد لاهیجان، کارشناس شهرداری رشت.

۲. کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودسر، کارشناس شهرداری رشت.

۳. کارشناس مدیریت امور فرهنگی، دانشگاه علمی کاربردی بنیاد شهید امور ایثارگران

مقدمه

مدیر امور مالی که طبق ماده ۷۹ قانون شهرداری در معیت شهردار ذی حساب شهرداری می‌باشد بر کلیه واحدها و شعبه مالی ریاست نظارت خواهد داشت و شهردار مجاز به تعیین یا تغییر او بدون موافقت شورای شهر نخواهد بود. در شهرداری‌های کوچک و متوسط ممکن است به ذی حساب مذکور که کلیه کارهای مالی را رؤسا و یا به کمک تعدادی کارمند انجام می‌دهد عنوان رئیس حسابداری اطلاق شود. وظائف مسئول امور مالی که در معیت شهردار ذی حساب می‌باشد به طور معمول در شهرداری‌های متوسط و بزرگ به‌قرار زیر است:

الف تهیه برنامه عملیات مالی و هماهنگی ساختن عملیات مذکور.
 ب تهیه گزارش‌های مالی و ترازنامه و تفریح بودجه سالانه و بررسی و تأیید آنها.
 ج بررسی و کنترل کیفیت اجرای بودجه.
 د راهنمایی کارکنان مالی در اجرای مقررات و دستورالعمل‌های مربوطه.
 شرکت در جلسات مناقصه و مزایده و هیئت عالی معاملات و انجام سایر تکالیفی که طبق آئین نامه معاملات شهرداری بعهد مدیر امور مالی محول است.
 بررسی قراردادها از نظر انطباق آن با اصول و موازین حقوق مالی.
 امضای چکها و اسناد پرداخت بعنوان یکی از امضاء کنندگان مجاز طبق ماده ۷۹ قانون شهرداری.
 امضای مکاتبات مربوط به امور مالی در حدود مقررات مربوط.
 اعمال اختیاراتی که از طرف شهردار در عقد قراردادها و ایجاد تعهد یا تشخیص یا صدور حواله به عهده او محول می‌شود.

تماس با سازمانها و اشخاص خارج از شهرداری و پیمانکاران و مذاکره با آنها در امور مالی و معاملات شهرداری. در شهرداری‌های بزرگ ممکن است به تناسب حجم کارهای مالی بتعداد مورد لزوم حسابدار و کارمند در دفتر مدیر امور مالی برای همکاری و کمک به او گمارده شود.

سازمان مالی شهرداری‌ها

بودجه و اعتبارات

وظایف مسئول بودجه و اعتبارات شهرداری یا واحد سازمانی مربوط که عهده دار این وظیفه می‌باشد بترتیبی است که در دستورالعمل بودجه شهرداری مقرر شده است.

مسئولیت امور مربوط به بودجه طبق ماده ۲۶ آئین نامه مالی شهرداری‌ها اساساً بعهد شهردار و مسئول امور مالی شهرداری (ذی حساب) است و نامبردگان باید در شهرداری‌های کوچک و متوسط رؤسا اقدام نموده و در شهرداری‌های بزرگ مراقبت بعمل آورند که مسئول بودجه و اعتبارات وظایف خود را به موقع و بنحو احسن انجام دهد.

درآمد

وظایفی که در این قسمت انجام می‌شود به شرح زیر است:

الف تهیه و جمع آوری اطلاعات مربوط به منابع مختلف درآمدهای شهرداری.
 ب تهیه پیشنهاد برای برقراری عوارض جدید و تعرفه‌های درآمد.

ج نگهداری دفاتر جزء و جمع یا کارت مؤدیان عوارض و میزان عوارض مؤدیان.
 د صدور ابلاغ پیش آگهی‌های عوارض یا برگه‌های تشخیص و فیش‌های بانکی عوارض.
 ه وصول درآمدها و صدور قبض وصول و تودیع آنها در حساب بانکی شهرداری. تحت نظارت شعبه خزانه و تسلیم مدارک مربوط به تشخیص فوق‌الذکر.
 و رسیدگی به عوارض معوقه و بقایا.
 ن رسیدگی به شکایات و اعتراضات مؤدیان عوارض و عنداللزوم طرح آنها در کمیسیون‌های مقرر در قانون.
 ر تهیه گزارش‌ها و آمارهای مربوط به درآمد.
 ز انجام اقدامات قانونی و تعقیب عملیات مربوط برای وصول درآمدها.

حسابداری

وظایفی که در این قسمت انجام می‌شود به‌قرار زیر است:
 الف تنظیم اسناد هزینه‌های جاری و اسناد خرید و لیست‌های حقوق کارکنان و لیست‌های دستمزد کارگران و رسیدگی قبل از پرداخت.
 ب نگهداری حساب پرداخت‌ها و هزینه‌های مربوط به تنخواه‌گردان واحدهای مختلف.
 ج رسیدگی به حساب‌ها و صورت وضعیت‌های پیمانکاران و اشخاص طرف معامله با شهرداری و سایر صورتحساب‌ها.
 د نظارت در مناقصه‌ها و مزایده‌ها و معاملات شهرداری در حدود مقررات و آئین‌نامه معاملات شهرداری‌ها.
 ه نگهداری و نظارت در حساب انبارها.
 و نگهداری حساب درآمد و هزینه و تأسیسات و اموال شهرداری.
 ت صدور حواله برای پرداخت‌های عهده خزانه شهرداری.
 پ ثبت کلیه عملیات مالی در دفاتر روزنامه و معین و کل.
 ث تهیه گزارش‌ها و صورت‌های مالی و ترازنامه و گزارش تفریق بودجه.
 بایگانی اسناد و مدارک مالی.

س نظارت و مراقبت در حسن انجام فعالیت‌های حسابداری که در سایر واحدهای تابعه امور مالی انجام می‌شود و تمرکز انعکاس و ثبت نتایج آنها در سیستم حسابداری شهرداری.

خزانه

وظایف واحد خزانه به‌قرار زیر است:
 الف وصول و تمرکز درآمدها و تنظیم حساب وصولی‌های روزانه و مراقبت در توزیع به‌موقع درآمدها در حساب‌های مربوطه بانکی.
 ب انجام کلیه پرداخت‌ها و ثبت آنها در دفاتر و گزارش‌های دریافت و پرداخت روزانه.
 ج نگهداری حساب سپرده‌ها و استرداد آنها بر اساس حواله‌های صادره.
 د پرداخت مالیات‌ها و حق بیمه‌های مکسوره در اسناد هزینه به مراجع ذی‌ربط.
 ه نگهداری کلیه اوراق بهادار و اسناد دریافتی شهرداری و حساب آنها.
 و نگهداری حساب اسناد پرداختی.

ی تنظیم گزارش‌های مربوط و ارسال آنها به حسابداری و سایر مراجع ذی‌ربط که در دستورالعمل مقرر است.

تدارکات یا کارپردازی

وظایفی که در این قسمت انجام می‌شود به‌قرار زیر است:

الف صدور برگ سفارش و خرید.

ب انجام تشریفات مناقصه و مزایده در معاملات شهرداری با رعایت آئین نامه معاملات شهرداری‌ها.

ج برآورد قیمت‌ها و هزینه در معاملات.

د تهیه قراردادهای مربوط به معاملات.

ه تحویل گرفتن کالاهای خریداری شده و صدور قبض انبار با تنظیم صورت‌جلسات تحویل.

و نظارت در حسن اداره انبارهای شهرداری و نگهداری حساب آنها.

ن صدور حواله انبار برای تحویل کالا به واحدها.

ی نظارت و حفظ و نگهداری وسایل موتوری و انجام تعمیرات آنها.

پ تنظیم صورت‌ها و گزارش‌های مالی مربوط به خریدها و اموال و انبار.

حسابرسی داخلی

وظایف حسابرسی داخلی به ترتیبی است که در دستورالعمل حسابرسی شهرداری‌ها مقرر شده است.

در شهرداری‌های کوچک و متوسط وظایف حسابرسی داخلی بعهده یک نفر حسابرس (ممیز حساب‌ها) خواهد بود.

اموال

وظایف مربوط به واحد سازمانی در شهرداری که عهده دار اداره امور

اموال می‌باشد به ترتیبی است که در آئین نامه اموال شهرداری‌ها مقرر است.

در شهرداری‌های کوچک و متوسط انجام وظایف مربوط به تهیه اموال حسابداری است.

شعب و تعداد کارکنان امور مالی

در شهرداری‌های که جمعیت آنها از ۱۰ هزار نفر تجاوز نکند کلیه کارهای مالی شهرداری توسط شهرداری و شخصی

که در معیت شهردار ذی‌حساب شهرداری می‌باشد انجام می‌گردد و در صورت لزوم معدودی کارمند و کمک گمارده

می‌شوند. شهرداری‌های متوسط ممکن است یک یا چند شعبه از شعب امور مالی قرار گیرد یا یک نفر رئیس شعبه برای

دو یا سه کار مختلف که یک شعبه تأسیس شده انجام وظیفه نماید.

سرفصل حساب‌های دفتر کل و دفتر معین

بانک

پس از تهیه صورت مغایرات بانکی در پایان هر ماه این حساب به مبلغ جمع دریافتی‌ها و به میزان چک‌های صادره و

هزینه‌های بانکی بستانکار می‌شود و در صورتی که حساب‌های متعدد از طرف شهرداری در بانک افتتاح شده باشد برای

هر یک از آنها یک حساب جداگانه در دفتر کل به‌منظور و به ترتیب فوق عمل خواهد شد.

تنخواه گردان

چون ریز ارقام هزینه‌های پرداختی از محل تنخواه گردان در دفتر تنخواه گردان ثبت می‌شود فقط در ابتدای سال حساب تنخواه گردان دفتر کل نسبت به مبلغ کل تنخواه گردان بدهکار می‌شود و در موقع تجدید تنخواه گردان در پایان هر ماه وجه چک دریافتی به حساب هزینه‌ها در دفتر کل بدهکار و به حساب بانک بستانکار می‌شود.

بدهکاران مطالبات تحقق یافته شهرداری از اشخاص و مؤسسات اعم از مؤسسات دولتی و غیردولتی در بدهکار این حساب منظور می‌شود (طرف این حساب از لحاظ عوارض در حساب‌های با مانده بستانکار ذخیره مطالبات قابل وصول است).

مطالبات از حساب مخصوص در صورتیکه برای فعالیت‌های اختصاصی یک گروه حساب جداگانه ایجاد گردد بدهی آن گروه حساب‌ها به گروه حساب‌های عمومی، در این حساب ثبت می‌گردد.

درآمدهای پیش بینی شده این حساب در ابتدای سال نسبت به جمع کل درآمدهای مصوب در بودجه بدهکار و حساب مازاد بودجه به همان میزان بستانکار میشود. در پایان هر ماه معادل جمع درآمدهای وصولی که در دفتر معین درآمد ثبت گردیده این حساب بستانکار و طرف آن (حساب مازاد بودجه) بدهکار می‌شود.

پیش پرداخت‌ها برای ثبت پیش پرداخت به فروشندگان یا پیمانکاران بر اساس قرار دادهای منعقد یا سفارشهایی که داده می‌شود به مبلغ پرداختی حساب پیش پرداخت بدهکار و به بستانکار حساب بانک منظور می‌گردد.

اسناد دریافتی

حساب‌های عمومی (با مانده بستانکار)

مازاد بودجه طرف این حساب درآمدهای پیش بینی شده است.

ذخیره مطالبات قابل وصول طرف این حساب در گروه حساب‌های با مانده بدهکار حساب بدهکاران می‌باشد.

درآمدها با وصول درآمدها که قاعدتاً از طرف بانک صورت می‌گیرد این حساب بستانکار می‌شود.

پیش دریافتها این حساب در مقابل دریافتهای زودتر از موعد بستانکار می‌شود.

بستانکاران

اسناد پرداختی

ذخیره مطالبات مشکوک الوصول آن قسمت از درآمدهای قابل وصول را که مشکوک قلمداد می‌گردد می‌توان از حساب ذخیره مطالبات قابل وصول خارج ساخته و در این حساب منظور نمود. (در صورتیکه به طرق بازرگانی اداره گردد).

حساب‌های انتظامی دارایی‌های ثابت

زمین و ساختمان.

ماشین آلات و وسایل نقلیه.

اثاثه.

کار در جریان ساخت.

سرمایه گذاری برای دارایی ثابت.

حساب‌های انتظامی دارایی‌های جاری

موجودی انبار.

سرمایه گذاری برای دارایی جاری.

دفتر معین درآمد

برای هر یک از منابع درآمد که در بودجه مصوب شهرداری منظور گردیده است باید یک حساب در دفتر معین درآمد منظور گردد.

رعایت تفکیک عناوین منابع درآمد بر اساس فهرست طبقه بندی درآمدها که ضمیمه دستورالعمل بودجه شهرداری می‌باشد الزامی است.

بنا به پیشنهاد متخصصان حسابداری و تأیید مدیر امور مالی شهرداری و شهردار در صورتیکه در بعضی از شهرداری‌ها ایجاب کند برای یک منبع درآمد ممکن است چند منبع فرعی در نظر گرفته شده و حساب‌های جداگانه برای منابع فرعی مذکور در دفتر معین درآمد منظور شود.

حداقل سر فصل حساب درآمد در دفتر معین طبقات اصلی درآمد طبق فهرست طبقه بندی درآمدها به شرح زیر است مگر اینکه بعضی از منابع مذکور مطلقاً در یک شهرداری وجود نداشته باشد.

سهیمه شهرداری از پرداخت‌های وزارت کشور.

عوارض توأم با مالیات وصولی در محل.

عوارض بر ساختمانها و اراضی.

عوارض بر ارتباطات و حمل و نقل.

عوارض بر پروانه های کسب و فروش و تفریحات.

درآمدهای حاصل از فروش و درآمدهای وصولی در مقابل خدمات.

درآمد تأسیسات شهرداری و جرائم تخلفات.

درآمدهای حاصل از جوه و اموال شهرداری.

کمکهای بلاعوض و هدایا و وامها و استفاده از موجودیهای نقدی دوره قبل.

دفتر معین هزینه

برای هر یک از قالبهای بودجه یک حساب انتظامی و برای هر یک از

فصول چهارگانه آنها (هزینه‌های پرسنلی اداری سرمایه ای انتقالی) یک حساب جداگانه در دفتر معین هزینه منظور می‌گردد و جمع اقلام ثبت شده در دفتر روزنامه در پایان هرماه در دفتر معین هزینه ثبت می‌شود.

جمع اقلام هزینه‌های ثبت شده در دفتر معین ماهی یک بار رسیدگی و کنترل شده به دفتر کل منتقل و ثبت می‌گردد.

بنا به تشخیص متخصصان حسابداری و تأیید مدیر امور مالی شهرداری و شهردار ممکن است علاوه بر سر فصل حساب‌های فوق الذکر سر فصلهای دیگری نیز برای ثبت حساب هزینه‌ها بر اساس مواد هزینه داخل در هر یک از فصول چهارگانه هزینه برای مجموع هزینه‌های شهرداری یا مجموع هزینه‌های هر یک از وظائف یا برنامه‌ها با فعالیتها و یا قالبهای بودجه ای در دفتر معین هزینه منظور شود.

در شهرداری‌های بزرگ و متوسط در صورتیکه از کامپیوتر در نگهداری حساب‌های شهرداری استفاده شود این حساب‌ها باید با تفکیک مواد هزینه و حتی اجزاء آن و بر اساس فصول چهارگانه هزینه‌ها در قالبهای بودجه ای هر یک از قالبهای وظایف برنامه‌ها و فعالیتهای تنظیم گردد.

تفکیک وظایف و برنامه‌ها و فعالیتهای که مبنای نگهداری حساب هزینه بر اساس آنها خواهد بود تابع فهرست طبقه بندی ضمیمه دستورالعمل طرح و تنظیم برنامه ۵ ساله عملیات نوسازی و عمران اصلاحات شهری در شهرداری‌ها می‌باشد. حداقل سرفصل حساب‌های هزینه در دفتر معین فصول چهارگانه هزینه‌ها برای هر یک از قالبها بودجه ای که بر اساس تفکیک وظایف و برنامه‌ها و فعالیتهای و طرحها تنظیم می‌گردد به شرح زیر خواهد بود:

فصل اول هزینه‌های پرسنلی.

فصل دوم هزینه‌های اداری.

فصل سوم هزینه‌های سرمایه‌ای.

فصل چهارم هزینه‌های انتقالی.

در اسناد و اوراق فرمها و دفاتر مالی مربوط به هزینه‌ها ذکر شماره قراردادی وظیفه و برنامه و فعالیت قبل از شماره قراردادی هزینه الزامی است و با این ترتیب که هزینه‌ها ۷ رقمی خواهد بود که با سه رقم اول سمت چپ نماینده فعالیت و برنامه و وظیفه و چهار رقم سمت راست که با علامت ( ) از سه رقم سمت چپ جدا می‌شود نشان دهنده فصول چهارگانه مواد هزینه و عنداللزوم مواد هزینه می‌باشد.

حسابداری اموال

با توجه به اینکه طبق ماده ۴۵ آئین نامه مالی شهرداری‌ها اموال شهرداری بر دو نوع اموال عمومی و اموال اختصاصی تقسیم گردیده و در مورد اموال عمومی شهر وظیفه شهرداری حفاظت و آماده و مهیا ساختن آن برای استفاده عموم و جلوگیری از تجاوز اشخاص نسبت به آنها است عمل حسابداری و ثبت در دفاتر حساب در مورد این دسته از اموال مصداق نخواهد داشت.

وظیفه واحدهای سازمانی تابعه شهرداری در مورد آمار گیری و صورت برداری از اموال عمومی شهر در دستورالعمل اموال شهرداری‌ها مقرر شده است.

اداره امور اموال شهرداری

در مورد اداره امور اموال شهرداری (منقول و غیر منقول) و تهیه کارت اموال برای هر یک از دو نوع منقول و غیر منقول و صورت برداری و کنترل آنها و طرز عمل در دستورالعمل اموال شهرداری مقرر شده است. در شهرداری‌های کوچک و متوسط که برای اموال شعبه خاصی وجود ندارد وظائف مربوط به عهده حسابداری می‌باشد.

ثبت اموال در دفاتر

کلیه اموال منقول و غیر منقول شهرداری که در موقع تصویب این دستورالعمل در مالکیت هر شهرداری است باید صورت برداری شده برای هر یک از آنها کارت مشخصات تنظیم و در صورتی که قیمت خرید یا قیمت تمام شده آنها مشخص نباشد به قیمت روز ارزیابی و در کارتها درج و به ترتیب طبقه بندی ضمیمه دستورالعمل اموال در دفاتر معین

اموال غیر منقول و دفتر معین اموال منقول که نمونه آنها ضمیمه دستورالعمل مربوط می‌باشد به ثبت برسد و خلاصه آن به حساب مربوط در دفتر کل منتقل شود.

در مورد اموالی که در آینده خریداری یا به هر ترتیب به مالکیت شهرداری در آید کارت اموال تهیه و به قیمت خرید یا قیمت تمام شده یا قیمت ارزیابی در دفاتر مربوطه ثبت شود.

پس از مشخص شدن قیمت کلیه اموال به طرق فوق و جمع کل آنها به حساب دارائی ثابت بدهکار و حساب سرمایه گذاری در دارائی ثابت معادل همان مبلغ بستانکار می‌شود و به تدریج که اموال جدیدی خریداری و یا به تصرف شهرداری در می‌آید به طریق فوق عمل می‌شود.

در صورتیکه در پایان دوره مالی و در موقع بستن حساب‌ها تعدادی از دارائیهای ثابت در دست انجام و یا در شرف تکمیل باشد قیمت تمام شده تا آن تاریخ در حساب بدهکار کارهای در دست انجام و بستانکار حساب سرمایه گذاری در دارائیهای ثابت ثبت و منظور گردد.

پس از تکمیل کار حساب دارائی مربوط نسبت به قیمت تمام شده کل بدهکار و حساب کارهای در دست انجام به مانده خود بستانکار گردیده و این دو قلم در حساب سرمایه گذاری در دارائیهای ثابت ثبت می‌شود.

تهیه گزارش سالانه اموال و ثبت آنها در دفاتر

در پایان هر سال دو گزارش در مورد اموال تنظیم می‌شود:

الف صورت کامل اموال موجود در پایان سال

ب گزارش تغییرات اموال در طول سال شامل موجودیهای آغاز سال به اضافه اموال اضافه شده یا کسر اموالی که اسقاط یا فروخته و یا خارج شده است.

نتیجه صورت‌های مذکور در حساب‌های اموال در دفتر کل و دفاتر معین اموال به ثبت می‌رسد و ضمیمه گزارش سالانه وضع مالی شهرداری همراه با تفریق بودجه و ترازنامه جهت بررسی و تصویب انجمن شهر تسلیم می‌گردد.

استهلاک اموال

نگهداری و ثبت حساب استهلاک اموال در مورد شهرداری‌ها جز در مورد واحدهای تابعه شهرداری که ممکن است به صورت انتفاعی عمل کنند و قیمت تمام شده برای آنها مورد پیدا کند ضرورت نخواهد داشت.

در مواردی که هزینه هائی در بعضی از عملیات ضرورت داشته باشد از حساب استهلاک اموال طبق آئین نامه استهلاک مورد عمل وزارت دارائی تنظیم و محاسبه می‌شود.

سازمان و طرز گردش کار حسابداری در شهرداری‌ها

انتخاب مدیر مالی یا رئیس حسابداری:

چون طبق ماده ۷۹ اصلاحی قانون شهرداری و ماده ۲۶ آئین نامه مالی شهرداری‌ها مدیر امور مالی یا رئیس حسابداری (بر اساس تشکیلات شهرداری مربوط) در معیت شهردار ذی حساب و مسئول حسن گردش کار مالی شهرداری می‌باشد شهردار مجاز نخواهد بود نامبرده را بدون جلب نظر و موافقت انجمن منصوب یا تغییر دهد.

انتخاب حسابرس داخلی:

در شهرداریهایی که جمعیت شهری کمتر از یک صد هزار نفر می‌باشد تعیین حسابرس داخلی الزامی است. حسابرس داخلی با تصویب انجمن شهر و تأیید شورای استخدامی شهرداری‌ها انتخاب می‌گردد. در شهرداریهایی که جمعیت آنها

بیش از یک صد هزار نفر باشد حسابرسی داخلی به صورت یک واحد سازمانی مرکب از تعداد کافی کارمند تشکیل می گردد.

تشکیل گروه حسابداران متخصص:

در آن تعدادی از استانها و فرمانداریهای کل که وضع حوزه استان یا فرمانداری کل ایجاب کند وزارت کشور اقدام به تشکیل یک گروه حسابدار متخصص برای انجام حسابرسی های داخلی شهرداریها و سازمانهای تابعه و وابسته در تمام یا تعدادی از شهرداریهای آن حوزه خواهد نمود.

واحد حسابرسی شهرداریها در وزارت کشور:

در اجرای مواد ۶۲ و ۷۹ قانون شهرداری از تاریخ تصویب این دستورالعمل واحد حسابرسی وزارت کشور عهده دار وظایف زیر خواهد بود:

الف راهنمایی شهرداریها در اجرای مفاد این دستورالعمل و کیفیت تعیین حسابرسیهای داخلی و طرز انجام وظایف مربوط توسط آنها.

ب تأمین تشکیل گروه های حسابرسی داخلی در استانها و فرمانداریهای کل و تقویت کادر گروههای مذکور.

ج هماهنگی کردن فعالیت های حسابرسی قبل از خرج و بعد از خرج در کلیه شهرداریهای کشور.

د راهنمایی و مراقبت در جلوگیری از تخلفات حسابداری مالی و راهنمایی در تعقیب و مجازات متخلفین.

ه جمع آوری آمارهای مالی شهرداریها و بررسی و تجزیه و تحلیل آنها و تنظیم جداول آماری مالی از شهرداریهای سراسر کشور.

و انجام مطالعات و اقدامات لازم به منظور اصلاح و تکمیل کار حسابرسی در شهرداریها.

حسابرسی داخلی

حسابداری شهرداری مکلف است صورتحساب ماهانه شامل صورت کلیه درآمدها و هزینه ها و مدارک مثبت آنرا برابر نمونه ای که در دستورالعمل حسابداری تعیین شده است تنظیم و حداکثر تا پنجم ماه بعد برای رسیدگی به حسابرسی داخلی تسلیم نماید.

حسابرس مکلف است حسابهای ماهانه را برابر برنامه ای که قبلاً تنظیم کرده است رسیدگی و گزارش توجیهی خود را حداکثر تا ۵ روز پس از وصول صورتحساب به شهرداری تسلیم نماید.

هرگاه سندی به نظر حسابرس به علت وجود نقص قابل گواهی نباشد باید وخواهی نموده به حسابداری برای رفع نقص عودت دهد و یک نسخه از وخواهی را برای شهردار یا امور مالی ارسال دارد.

وخواهی در ۴ نسخه تنظیم ۱ نسخه برای بایگانی نزد حسابرس و دو نسخه برای حسابداری که پس از پاسخ یک نسخه آنرا نگهداری و یک نسخه دیگر را برای حسابرس می فرستد و نسخه چهارم برای اطلاع شهردار یا مدیر امور مالی فرستاده می شود.

در صورتیکه از سند وخواهی شده بلافاصله رفع نقص به عمل نیاید حسابداری مکلف است معادل رقم سند از حساب هزینه قطعی برگشت داده و به حساب انتظامی به نام اسناد هزینه وخواهی شده منظور دارد تا پس از رفع نقص و گواهی حسابرس از حساب انتظامی برگشت و به حساب هزینه قطعی محسوب می شود.

حدود و وظائف حسابرس داخلی محدود به رسیدگی صورتحساب درآمد و هزینه شهرداری نبوده و باید به کلیه امور مالی و فعالیت‌های شهرداری برابر برنامه تنظیمی که به تصویب شهردار رسیده است رسیدگی و نتیجه را به طور منظم گزارش دهد.

برنامه حسابرسی

در برنامه زمانی حسابرسی رسیدگی به موارد زیر بایستی گنجانده شود:

الف حساب اموال و ماشین آلات شهرداری و نحوه حفظ و نگهداری آن.

ب حساب اوراق بهادار و سایر سرمایه گذارهای شهرداری.

ج حساب وجوه نقدی؛ تنخواه گردانها؛ وجوه بانکی (حساب‌های جاری).

چ حساب‌های دریافتی و اسناد دریافتی و بدهکاران و بررسی مانده آنها.

ح حساب‌های موجودی اموال و انبار.

ی حساب‌های خرید.

د حساب‌های پیش پرداخت‌ها و بیمه و دارائیهای غیر مشهود.

و حسابهای اسناد پرداختنی و بستانکاران و بررسی مانده آنها.

ه حساب‌های درآمد.

د حساب حقوق و دستمزد پرداختی و سایر هزینه‌ها.

ذ بررسی برنامه‌ها و فعالیت‌های شهرداری و تعیین نسبت پیشرفت آنها.

پرسشنامه حسابرسی:

الف حسابرس باید برای اطمینان از کنترل داخلی شهرداری پرسشنامه کنترل داخلی نسبت به موارد مندرج در بند ۱۹ تهیه و برای مسئولین امر ارسال و پاسخ آنرا به امضاء مسئول امر اخذ نماید و پس از بررسی نقاط ضعف را به شهردار گزارش دهد.

ب مسئولین امر مکلفند پاسخ پرسشنامه‌های کنترل داخلی را حداکثر در ظرف ۲ روز از تاریخ پاسخ داده و به حسابرس تسلیم نمایند.

ج حسابرس با توجه به پاسخ پرسشنامه‌های کنترل داخلی برای جلوگیری از اتلاف وقت و تسریع در امر حسابرسی برنامه حسابرسی خود را معطوف به نکاتی که از لحاظ کنترل داخلی ضعیف است خواهد نمود. در هر حال این انعطاف رافع مسئولیت حسابرس در مواردی که کنترل داخلی شدید است نخواهد بود.

چ برای راهنمایی حسابرس باید از پرسشنامه‌های کنترل داخلی که با توجه به سازمان شهرداری تهیه شده استفاده گردد.

در مورد اموال و ماشین آلات:

الف موازنه حساب اموال و ماشین آلات در دفتر معین با حساب دفتر کل.

ب رسیدگی به مالکیت قانونی اموال و تأسیسات و تجهیزات.

ج رسیدگی به اموال و تأسیساتی که در طی سال کنار گذاشته شده‌اند.

ح بررسی عین اموال و ماشین آلات مهمی که در طی دوره مالی افزوده شده است.

خ تجزیه و تحلیل حساب هزینه تعمیرات و نگهداری و توجه به اقلام هزینه‌های غیر متداول

د بررسی روشهای موجود در مورد ابزار و لوازم کار.
 ذ رسیدگی به وضعیت اموال که مورد استفاده نمی باشد.
 ر بررسی شرایط بیمه نامه ها.
 ز بررسی درآمد حاصله از اجاره زمین؛ ساختمان و اموال.
 ط تجزیه و تحلیل روشهای استهلاک بر حسب گروه عمده دارایی با توجه به دستورالعمل حسابداری در مورد تنظیم حساب استهلاک.

ظ مقایسه مانده اموال و تأسیسات با مانده سال قبل.

در موارد اوراق بهادار و سایر سرمایه گذاریها

الف تهیه صورتی از اوراق بهادار.
 ب بررسی اوراق بهادار موجود.
 ج اخذ تأیید در مورد اوراق بهادار نزد اشخاص و مسئولین واحدها و مشاغل مربوط.
 چ تجزیه و تحلیل حساب های درآمد مربوط به اوراق بهادار.
 ح بررسی ارزش جاری اوراق بهادار در تاریخ حسابرسی.

در مورد وجوه نقدی و حساب جاری

الف کنترل جمع ستونهای دفتر دریافتی نقدی و همچنین انتقالات آن به دفتر کل.
 ب مقایسه وجوه نقدی و چکهای تودיעی به بانک با اسناد دریافت چک و وجوه نقدی.
 ج مطابقت عملیات بانکی برای یک یا چند ماه با عملیات نقدی در دفاتر.
 د شمارش و تهیه صورت جلسه کلیه وجوه نقدی موجود.
 ذ بررسی مقطع زمانی پایان دوره مالی از نظر دریافتها و پرداختها.
 ر استفسار کتبی از بانک در مورد وضعیت حساب های بانکی و دریافت صورت حساب بانکی.
 ز تهیه صورت مغایرت بانکی.
 ط مقایسه چکهای پرداخت شده با صورت مغایرت بانکی قبلی و بادفاتر پرداخت های نقدی.
 ظ بررسی هر گونه چکی که مقدار آن قابل ملاحظه یا غیر عادی بوده و به کارکنان شهرداری پرداخت شده است.
 ع بررسی هر گونه چکی که احتمالاً در وجه حامل صادر شده است.
 غ بررسی چکهای بی محل و سایر مبالغی که توسط بانک از حساب سازمان برداشته شده است.
 و رسیدگی به چکهائی که بیش از ۳۰ روز از موعد آن گذشته و برای دریافت به بانگ ارائه نشده است.
 ی رسیدگی به هر گونه وجه نقدی که احتمالاً ذخیره یا بلوکه شده است و نحوه انعکاس آنها در صورتهای مالی پایان سال.

در مورد حساب های دریافتی (بدهکاران) و اسناد دریافتی:

الف تهیه صورت اقلام دریافتی به حسب مدت برای انواع حساب های دریافتی و اسناد دریافتی در تاریخ حسابرسی؛
 بررسی اسناد دریافتی موجود و اخذ تأیید در مورد اسنادی که نزد اشخاص است.
 ب اخذ تأیید در مورد حساب های دریافتی از بدهکاران با تماس مستقیم با آنها.

پ تهیه صورتحسابهای دریافتی از کارکنان شهرداری و تجزیه و تحلیل آن.
 ت حصول اطمینان از اینکه حذف اسناد دریافتی موکول شده قبلاً مورد تصویب مقامات ذی ربط قرار گرفته است.
 ث رسیدگی به وثایق مربوط به اسناد دریافتی و ارزیابی ارزشی آنها.
 ج بررسی این موضوع که آیا اسناد صادره توسط کارکنان یا مدیران شهرداری تا تاریخ حسابرسی تجدید شده است یا خیر؟

چ تعیین اینکه اسناد دریافتی بلند مدت و کوتاه مدت بطور صحیح گزارش شده است یا خیر؟
 ح بررسی درآمد بهره تحقق و معوق (درمورد اسناد دریافتی).
 خ تجزیه و تحلیل حساب‌ها و اسناد دریافتی لاوصول.
 ر بررسی کفایت و صحت ذخیره مطالبات مشکوک الوصول در مؤسسات تابعه که بصورت بازرگانی اداره می شوند.
 ز بررسی نحوه گزارش حساب‌های دریافتی در صورتهای مالی.

در مورد حساب‌های پرداختی (بستانکاران)

الف رسیدگی به انتقالات از دفاتر ثبت اولیه به حساب‌های دفتر کل تهیه تراز آزمایشی از حساب‌های پرداختی در تاریخ حسابرسی.

ب تطبیق این تراز با حساب دفتر کل.
 پ بررسی مانده حساب‌های بعضی از بستانکاران و مدارک مربوطه.
 ت تطبیق بدهی‌ها با صورتحسابهای ماهانه بستانکاران.
 ث مقایسه پرداخت‌های نقدی بعد از آخرین تراز با مانده حساب‌های پرداختی.
 ج جستجو برای آن دسته از حساب‌های پرداختی که ثبت نشده اند و صورتحسابهایی که مغایرت دارند.
 چ تهیه صورت کالاها یا وسایلی که هنوز صورتحساب آنها نرسیده است.

در مورد درآمد‌ها

الف بررسی نمونه هائی از هر یک از انواع درآمدها و قبوض آنها.
 ب بررسی پیش آگهی و اعلامیه های درآمد.
 پ بررسی در تخلفات و بخشودگیها.
 ت تجزیه و تحلیل انواع درآمد‌ها و مقایسه آن با درآمد طی مدت ۲ سال گذشته.
 ج تهیه صورتی از سایر درآمد‌ها.

درمورد حقوق و دستمزد

الف رسیدگی مفصل از سوابق پرداخت حقوق و دستمزد در یک دوره یا بیشتر شامل نکات زیر:
 رسیدگی به نام نرخ دستمزد یا حقوق و سوابق نگهداری شده توسط اداره کارگزینی.
 ب رسیدگی به گزارش زمان کارکرد منعکس در کارتهای ساعت و مقایسه آن با گزارشهای که بوسیله سرپرستان امضاء شده است.

پ - تعیین اساس کسور از حقوق دستمزد و مقایسه آن با کسوری که عملاً کسر شده است.
 ت مقایسه حقوقهای پرداختی با آنچه به حساب‌های کارکنان سپرده شده است.

ث مقایسه خالص حقوقهای پرداختی با هزینه‌های توزیع شده بابت کار به سفارشات کار و مراکز هزینه.

ج بررسی محاسبات لیست حقوقها و دستمزدها.

چ بررسی در کلیه پرداخت‌های بعدی بابت حقوقهای تصفیه نشده.

ح تعیین اینکه تعداد لیست حقوق و دستمزد پرداختی در طول سال از شماره دوره های پرداخت تجاوز نکند.

خ رسیدگی به نوسانات غیر عادی در حقوق و دستمزدها و حق کمیسیونها.

د بررسی روش مورد عمل در کنترل حضور و غیاب کارکنان.

ذ بررسی کسور بازنشستگی و مقایسه آن با خط مشی های مربوط به بازنشستگی.

ر مقایسه ثبت پرداخت حقوق و دستمزد در دفتر کل با دفاتر ثبت اولیه.

ز آیا دستور مدونی دائر بر منع استفاده از کسور بازنشستگی و سایر کسور مربوط به کارمندان برای احتیاجات دیگر وجود دارد؟

در مورد هزینه ها

الف تهیه صورتی شامل مقایسه هزینه‌های پیش بینی شده با هزینه‌های واقعی.

ب مقایسه هزینه‌های ماهانه با هزینه‌های دوره قبل بر حسب کل مبلغ و درصد درآمد.

پ تهیه صورتی از کلیه اختلافات مهم در هزینه‌های جاری با هزینه‌های دوره قبل.

ت تهیه صورت مقایسه ای از کلیه هزینه‌های پیش پرداخت شده.

ث بررسی انتقالات اقلام پیش پرداخت‌ها از حساب‌های پایان سال به حساب‌های هزینه.

ج بررسی ثبتهای برگشتی در زمان بستن حساب‌ها.

برنامه زمانی حسابرسی به نحوی تنظیم و اجرا می گردد که تا پایان اردیبهشت هر سال صورتحساب نهائی سالانه و تفریق بودجه شهرداری رسیدگی و تسلیم شهردار گردد.

برنامه و فعالیتها

وظایف مجموع کوششهای سازمان یافته شهرداری و واحدهای تابعه آن است که خدمات مشخصی را برای شهر در بر میگیرد. انجام هر وظیفه یک هدف اصلی برای شهرداری محسوب میشود. هر وظیفه شامل چند برنامه و هر برنامه مشتمل بر چند فعالیت می باشد.

برنامه کارهای اجرایی شهرداری برای انجام مسئولیتهایی است که در داخل یک وظیفه به آن محول می شود.

فعالیت قسمتی از کارهای همگن در یک برنامه است که معمولاً توسط یکی از واحدهای سازمانی تابعه شهرداری به منظور رسیدن به هدفها و مقاصد برنامه صورت می گیرد.

طرح جزء مشخص از یک فعالیت که در دوره زمانمعینی به انجام برسد طرح نامیده می شود مانند ایجاد یک ساختمان؛ احداث یک خیابان و یا اسفالت یک خیابان.

فهرست طبقه بندی وظایف برنامه ها و فعالیتها که در بودجه شهرداری مورد عمل قرار می گیرد شماره های قراردادی آنها طبق فهرست شماره ۱ پیوست می باشد.

در مورد تفاوت فعالیت و طرح توضیح لازم در فصل اول این دستورالعمل داده شده است.

طبقه بندی درآمد شهرداری ها و شماره قرارداد آنها:

درآمد و منابع مالی شهرداری‌های کشور به ۹ طبقه به شرح این جدول تقسیم گردیده است که هر طبقه شامل چند منبع می‌باشند. شماره‌های قراردادی درآمد‌ها دو رقمی است که رقم اول (سمت چپ) نشان دهنده شماره طبقه و رقم دوم (سمت راست) شماره منبع داخل در هر طبقه را مشخص می‌سازد.

لزوم رعایت فهرستهای طبقه بندی و شماره های قراردادی آنها:

کلیه شهرداری‌های کشور در موقع تنظیم بودجه و نگاهداری حساب اعتبارات بودجه موظف خواهند بود عناوین طبقه بندی و شماره‌های قراردادی آنها را رعایت کنند.

شهرداریهایی که فاقد بعضی وظایف؛ برنامه‌ها و فعالیتها یا درآمدها و هزینه‌های مندرج در فهرستهای طبقه بندی باشند باید از ذکر شماره‌های قراردادی و عناوین مربوط در بودجه خودداری کنند.

در صورتیکه در هر شهرداری بر حسب مقتضیات محلی برنامه‌ها یا فعالیتها یا درآمدهائی وجود داشته باشد که در فهرست طبقه بندی صریحاً ذکر نشده است باید با رعایت طبقات مندرج در فهرست ردیف مناسبی برای آنها در نظر گرفته شماره قراردادی آنها مشخص نماید.

فرمها و صفحات بودجه باید طوری دنبال یکدیگر قرار گیرد که حتی الامکان ترتیب شماره طبقه بندی وظایف و برنامه‌ها و فعالیتها در آن رعایت شده باشد و سازمان شهرداری نیز باید حتی الامکان به نحوی برقرار گردیده به تصویب برسد که این ترتیب را تسهیل نماید.

باید از فرم شماره ۵ پیوست برای برآورد مجموع هزینه‌ها و از فرم شماره ۶ برای تعادل درآمد و هزینه و از شماره ۸ پیوست برای استخراج خلاصه اعتبارات عمرانی مستخرجه از وظایف؛ برنامه‌ها و فعالیت‌های مختلف استفاده کرد.

مبنا قرار دادن برنامه در تنظیم بودجه

به رعایت مواد ۲۳ و ۲۵ آئین نامه مالی شهرداری‌ها بودجه هر شهرداری باید بر اساس برنامه‌ها و وظایف و فعالیت‌های مختلف و هزینه‌های هر یک از آنها تنظیم گردد.

هریک از شهرداری‌های کشور مکلف خواهند بود برنامه ۵ ساله عملیات نوسازی و عمران و اصلاحات شهری را در اجرا ماده ۱۵ قانون نوسازی و عمران شهری و بر طبق دستورالعملی که از طرف وزارت کشور صادر گردیده است تهیه و به تصویب رسانده و آنرا مبنای تنظیم بودجه سالانه شهرداری قرار دهد.

رعایت مقررات مندرج در دستورالعمل طرح و تنظیم برنامه ۵ ساله عملیات نوسازی و عمران شهری برنامه مذکور باید طوری تهیه گردد که بتوان بودجه سالانه شهرداری را بر مبنای آن قسمت از فعالیتها و طرحها که برای اولین سال در برنامه ۵ ساله منظور گردیده برنامه تفصیلی آن تهیه می‌شود تنظیم نمود.

در صورتیکه تا ۱۵ آبان هر سال برنامه ۵ ساله عملیات نوسازی و عمران شهری قطعیت نیافته و به تصویب مراجع ذی‌ربط نرسیده باشد اقدام در تهیه و تنظیم بودجه سال بعد نباید به همین علت به تعویق افتد و شهرداری و مسئولین واحدهای تابعه آن مکلف خواهند بود با تنظیم برنامه موقت سالانه اقدامات لازم را برای تنظیم بودجه بعمل آورند.

حقوق

حقوق پرسنل اعم از قراردادی و رسمی از طریق بودجه جاری پرداخت می‌شود تمام اطلاعات کسورات و اضافات در طول ماه بوسیلهٔ اپراتور به کامپیوتر داده می‌شود کسورات احکام و اضافات احکام محاسبه شده و توسط اپراتور به کامپیوتر داده می‌شود و بعد از وارد کردن میزان حقوق شخص تعیین و سند حسابداری زده می‌شود.

بعد از سند حسابداری تهیه کننده سند آن را امضاء می‌کند بعد از رسیدگی و طبق نظر مسئول حسابداری بررسی امضاء شده و اعتبارات را درج و مسئول اعتبارات نسبت به مبلغ سند حسابداری اقدام و امضاء نموده و بعد از آن رئیس امور مالی (ذی حساب امور مالی) تأیید و بعد به ریاست سازمان جهاد نسبت به صدور چک اقدام می‌کند.

وقتی یک سند حسابداری تأیید می‌شود صدور چکها آغاز می‌شود و بدین ترتیب برای هر یک از موارد مندرج در سند یک چک صادر می‌شود مانند بیمه، بازنشستگی، وام و ...

بعد از صدور چک ذی حساب آن را تأیید می‌نماید و در دفاتر ثبت و در حساب‌های مختلف خود نوشته می‌شود. سازمان جهاد سازندگی استان قزوین در بعضی مواقع دستمزد کارگران موقت خود را توسط یک برگه بنام دستمزد کارگران موقت تهیه می‌کند ممکن است این کارگران مدت کوتاهی خدمت کنند به همین دلیل کارگرانی که کار کمتری انجام داده اند و نیاز به قرارداد ندارند کارت مربوطه را قسمت حسابداری تکمیل به طوری که کسورات قانونی را پس از کسر، مبلغ باقی مانده را به شخص مورد نظر عودت می‌دهند.

طریقه پرداخت مساعده:

به علت داشتن مشکلات پرسنل و پایین بودن حقوق کارمندان طبق توافق معاونت ادارهٔ امور مالی و ذی‌حسابی سازمان جهاد، قرار بر این شده ماهانه از دهم هر ماه مبلغی را به عنوان مساعده که کارکنان درخواست می‌کنند پرداخت مبلغ مساعده ۱/۳ حقوق شخص می‌باشد که به صورت علی‌الحساب پرداخت و در پایان هر ماه پس از پرداخت حقوق اصلی شخص مبلغ فوق از حقوق کارمندان درخواست کننده مساعده کسر می‌شود.

اضافه کار

مسئول هر قسمت ۲۵ هر ماه نسبت به کارکردی که از نیروی انسانی انجام شده است طبق سقف مجاز که به مسئول هر قسمت اعلام شده است بین اعضاء خود نسبت به کارکرد افراد خود اضافه کار داده می‌شود که طریقهٔ محاسبه اضافه کار به شرح ذیل است:

اضافه کار = ساعات اضافه کار × ۱۷۵ افزایش سنواتی + افزایش شغل + حقوق مینا

در سازمان جهاد سازندگی فرمی به نام گواهی انجام کار می‌باشد که این فرم مربوطه تأیید می‌نماید، که کار انجام شده در پروژه مورد نظر انجام شده است که باید در این فرم کارهای انجام شده نوشته شود اگر کارها به نحو احسن انجام شده باشد مقام مجاز بعد از دیدن کارهای انجام شده فرم مربوط را تأیید می‌نماید.

به استناد تبصره ماده ۲۹ قانون مقررات اداری و مالی و تشکیلاتی جهاد سازندگی اگر کالای خریداری شود به طوری که کالای مورد نظر واجب و لازم باشد و این خرید ما بدون فاکتور باشد، فرم برگ خریدهای بدون فاکتور تهیه می‌شود.

محدودیت‌های تراز عملیات

اگر تراز عملیات دفتر کل توازن نداشته باشد، مسلماً اشتباهی در جریان کار مالی رخ داده است و باید حسابدار در کشف و اصلاح آن بکوشد. لیکن چنانچه تراز موازنه باشد، دلیل بر صحت کامل عملیات مالی نمی‌تواند باشد زیرا ممکن است اشتباهاتی رخ داده باشد که تاثیری در توازن تراز نداشته باشد. اشتباهات فوق‌الذکر عارتست از:

۱ اشتباه در سر فصل حساب، چنانچه در تشخیص و تعیین سر فصل حساب اشتباه شود، مثلاً بجای حساب‌هزینه برنامه بهداشتی اشتبهاً حساب هزینه برنامه درمانی بدهکار شود، با اینکه دو حساب اشتباه است لیکن تراز عملیات موازنه می‌باشد.

۲ حذف آرتیکل، ممکن است یک چند و تیکل از قلم افتاده باشد.

۳ تکرار آرتیکل، د صورتی که یک یا چند آرتیکل بطور تکراری ثبت شده باشد.

۴ اشتباهات متقابل در ارقام و یا بدهکار حساب‌ها بطوریکه تاثیر یک اشتباه با اشتباه دیگر جبران شود.

مراحل کشف اشتباهات

اگر تراز عملیات موازنه نباشد، باید با کنترل کارهای مالی اشتباه را کشف و اصلاح نمود. برای انجام این کار بهتر است عملیات را معکوس مراحل حسابداری، کنترل نمود. یعنی به ترتیب زیر:

۱ کنترل جمع بندی تراز عملیات

۲ کنترل نقل جمع های بدهکار و بستانکار از دفتر کل بهتراز

۳ کنترل جمع های دفتر کل

۴ کنترل نقل ارقام روزنامه به دفتر کل

۵ کنترل دفتر روزنامه با اسناد هزینه و حسابداری

بدیهی است با کنترل های فوق حتماً اشتباه معلوم خواهد شد و لازمست با توجه به اصول حسابداری اصلاحات لازم دردفاتر بعمل آید.

چگونگی اصلاح اشتباهات در دفاتر پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
هدف از اصلاح و رفع اشتباهات، تحقق سه مطلب زیر است:

۱ تعیین تاثیر اشتباه در حساب‌ها و تعیین میزان آن

۲ ازبین بردن آثار اشتباه از حساب‌ها و دفاتر

۳ ثبت آرتیکل صحیح در دفاتر

عملیات حسابداری پرداخت حقوق بازنشستگان و موظفین

عملیات حسابداری پرداخت حقوق بازنشستگان و موظفین با عملیات حسابداری پرداخت حقوق شاغلین متفاوت است. بدین ترتیب که اولاً از نظر نحوه پرداخت، مشکلات بسیاری وجود دارد و نمی‌شود حقوق وظیفه را از طریق سیستم بانکی پرداخت نمود و ثانیاً حقوق بازنشستگی وظیفه خالص می‌باشد و مالیات بازنشستگی ندارد (بجز حق بیمه درمانی و یا بدهی) و ثالثاً مبلغ تقریباً ثابت می‌باشد.

نحوه پرداخت

پرداخت حقوق بازنشستگی از طریق سیستم بانکی و با افتتاح حساب پس انداز صورت می گیرد. لیکن پرداخت حقوق وظیفه از طریق ادارات حسابداری انجام می شود.

عملیات حسابداری سپرده‌ها (حساب‌های مستقل برای وجوه سپرده)

هر سازمان دولتی ممکن است مبالغی تحت عنوان «سپرده» از اشخاص حقیقی یا حقوقی دریافت کند؛ مانند سپرده شرکت در مناقصه یا مزایده. سپرده حسن انجام کار و غیره. این سپرده‌ها می بایست در حساب خاص بانکی واریز شده و طبق قانون مسترد یا نگهداری شود. عملیات حسابداری سپرده به شرح زیر می باشد:

۱ واریز سپرده بحساب بانکی

۲ استرداد سپرده

۳ واریز سپرده به حساب شماره ۳ خزانه

عملیات حسابداری درآمد و هزینه اختصاصی (حساب‌های مستقل برای درآمد و هزینه اختصاصی)

در بودجه کل کشور، علاوه بر درآمدها و هزینه‌های عمومی، درآمدها و هزینه‌های اختصاصی مشخص می گردد. البته موارد هزینه‌های اختصاصی باید در قانون مربوطه ذکر شده باشد تا دستگاه وصول کننده درآمد مجاز به هزینه اشد بعد از انقلاب اسلامی محدودیتهای بسیاری برای مصرف درآمدهای اختصاصی ایجاد شده است با استثنای چند مورد بقیه درآمدهای اختصاصی می بایست به حساب‌های دولت واریز گردد. چنانچه یک سازمان دولتی بموجب قانون مجاز به وصول درآمدها اختصاصی و پرداخت و هزینه اختصاصی می باشد، این وضع ممکن است برای سازمان مرکزی در تهران و واحدهای تابع آن در شهرستانها وجود داشته باشد.

عملیات حسابداری بانک و تهیه صورت مغایرت بانکی

سازمانهای دولتی ملزم هستند با استثنای موارد بسیار جزئی، کلیه دریافتها و پرداخت‌های خود را با افتتاح حساب جاری از طریق شبکه بانکی انجام دهند. حساب‌های بانکی مورد نیاز به شرح زیر می باشد:

۱ بانک حساب درآمد عمومی

۲ بانک حساب پرداخت عمومی

۳ بانک تمرکز درآمد اختصاصی

۴ بانک حساب پرداخت هزینه اختصاصی

۵ بانک پرداخت حقوق شاغلین

۶ بانک پرداخت حقوق بازنشستگان و موظفین

۷ بانک حساب سپرده

بدیهی است در تهران حساب‌های دستگاههای مالی توسط خزانه در بانک مرکزی ایران افتتاح می شود و در استانها و شهرستانها، سایر بانکهای استان و ملی از طرف بانک مرکزی این وظیفه را بعهده دارد.

صورت مغایرت بانکی

به منظور کنترل عملیات بانکی ابتدا اقلام مندرج در ستون بدهکار صورتحساب بانک را با اقلام بستانکار دفتر سازمان مقایسه می شود. این دو ستون نمودار و جوهی است که بانک پرداخت نموده است. همچنین اقلام مندرج در ستون

بستانکار صورت‌حساب با ستون بدهکار دفتر کنترل و علامت گذاری می‌شود. اقلامی که بدون علامت باقی مانده است در اصطلاح اقلام «باز» گفته شده و مؤید اختلافات می‌باشد.

تعریف صورت مغایرت

صورت مغایرت بانکی فرمی است که در آن موارد اختلاف صورت‌حساب بانک با دفتر سازمان و مانده هر یک را طوری نشان می‌دهد که منجر به مانده واقعی گردد. بعضی از سازمانها موارد اختلاف را از یک مانده شروع می‌کنند تا مانده دیگر بدست آید. این روش مطلوب نمی‌باشد زیرا هر دو مانده غیر واقعی است و نمی‌تواند در برنامه ریزی بودجه نقدی سازمان ملاک عمل قرار گیرد.

منابع و مآخذ

آیت الهی، علیرضا. (۱۳۸۷) تأمین مالی شهرداری‌های فرانسه، چکیده همایش مالیه شهرداری‌ها، انتشارات شهرداری تهران، معاونت مالی و اداری.

جمشیدزاده، ابراهیم. (۱۳۸۲). بررسی و تحلیل هزینه‌ها و ۵۰ و ۷۹- اعتبارات شهرداریهای کشور طی سال‌های ۵۶-۷۱، فصلنامه پژوهشی مدیریت و برنامه ریزی کشور، سال چهارم، شماره ۱۳.

رجب صلاحی، حسین. (۱۳۸۱). ساختار حکومت محلی و مدیریت شهرداری، برنامه ریزی و مدیریت شهری، مسائل نظری و چالشهای تجربی، انتشارات شهرداری‌ها، تهران.

غفوری، پروین، ۱۳۹۸، بررسی نحوه حسابداری در شهرداری‌ها و چگونگی استقرار حسابداری تعهدی در شهرداری‌ها، سومین کنفرانس ملی پژوهشهای نوین حسابداری و مدیریت در هزاره سوم، <https://civilica.com/doc/903062>.

Alden, Jeremy(1996), Urban Development Strategies:The Challenge of Global to Local Change for Strategic Responses, www.elsevier.com, pp 553-566.

Garcia-Palomares, (2010): urban sprawl and travel to work: the case of the metropolitan area of Madrid, Journal of Transport Geography 18,197-213.

Review of management and accounting organizations in municipalities

Zahra Rajabi¹
Zohreh Feizi Totkele²
Mahmoud Bahramkhah³

Date of Receipt: 2021/10/23 Date of Issue: 2021/11/17

Abstract

Municipal accounting in comparison with commercial accounting is a part of government accounting and all the characteristics of various government accounting books and sources are also true of municipal accounting, but municipal accounting in comparison with government accounting has a special feature. Government executive bodies, whose program budget credit is provided and paid from the credit of the whole country, will create obligations and pay the expenses incurred, and will record the expenses incurred in their offices, and the government revenue will be concentrated in another body. In the case of municipalities, revenue and expenditure accounting will be integrated in a single financial unit and reflected in the offices, and municipal revenue accounts can be combined or decentralized and operated separately. Accrual financial reporting refers to the preparation of financial statements and annual reports based on accrual information. Accrual-based financial statements provide more comprehensive accounting information than information from a traditional cash accounting system. Financial statements based on a liability for a unit include operations statement, plan statement, statement of assets and liabilities, cash flow statement, statement of accounts and accompanying notes, and documents relating to the independent manager and auditor.

Keywords

Municipality, budget and credits, revenue, accounting, treasury, logistics, property, internal audit

1. Master of Economics, Islamic Azad University, Lahijan Branch, Expert of Rasht Municipality.
2. Master of Accounting, Islamic Azad University, Rudsar Branch, Expert of Rasht Municipality.
3. Expert in Cultural Affairs Management, University of Applied Sciences, Martyr Affairs Foundation